

Bene Zoltán

Mandola története

(Részletek)

13. fejezet

Művészkávézó (2017)

Ismerősei nagy része úgy vélte, P. irritálónak sok szabadidővel rendelkezik. P. tudomásul vette, hogy ebben a vonatkozásban irigység tárgya. Azért kétségbe nem esett. Nyugtalanító mennyiségű szabadidejének jelentős részét továbbra is különféle kávézóban és bárókban töltötte, ahol többnyire cidert, ritkábban kávévet fogyasztott, kedvtelve legeltette a szemét a pultos lányokon, a kurta szoknyás pincéernők formás lábain, a nőnemű baristák íves szemöldökén, a mixer hölgyek szépséges keblein és mindeközben gyakorta bonyolódott párbeszédbe a vendégekkel.

– Ezen a helyen akad egy kiváltképpen szórakoztató bolond – mesélte egyszer Zebulon a Kottatartó nevezetű, nemrégiben nyílt, jobbára (megfejtetetlen okból) *művész* jelzővel illetett kávézóban, ahol P. egy régi barátjával éppen cidert szopogatott –, aki írónak képzele magát. Persze, manapság minden bokorban terem egy ilyen.

– Ebben a figurában viszont van valami ellenállhatatlan – vette át a szót a régi barát, név szerint Géza, a publicista. – Eleinte azt hittem, valamiféle megejtő érzékenység az, aztán arra gondoltam, inkább a naivitás, végül rájöttem, hogy egyik se. Azóta el-eltűnődöm, mi a fene lehet hát a titka, ha van neki olyan egyáltalán, s nem csak én képzelem belé. Néha úgy vélem, talán az indokolatlan magabiztossága miatt figyeltem föl rá, ami a legváratlanabb helyzetekben inog meg, bizonyítva, hogy mindössze a frusztrációit igyekszik leplezni általa... Végeredményben azonban nem tudom... Még majd be kell látnom, hogy ez az alak is csak egy az érdektelen magamutogatók közül.

– Naná, hogy így lesz – vigyorgott Zebulon.

Zebulont, a grafikust lelketlen, kárörvendő, kellemetlen embernek ismerték a városban, P. gyakorta egyenesen undorodott tőle, ezúttal azonban túlságosan lustának érezte magát ahhoz, hogy fanyalogjon miatta, jöllehet biztosra vette, hogy csak játszadozni kíván, mulatni valaki kárára. Alapjában véve módfelett felületes kapcsolatuk hosszú-hosszú évezeidei alatt épp elég ideje volt hozzászokni a képzőművész perverzióihoz és hibáihoz – amiképpen annak az övéihez. P. úgy ítélte meg, végső soron hozzávetőleg egálban vannak.

– Most érkezik épp, mindjárt ide is hívom – ugrott föl a grafikus. – Egy ideje a pártfogásomba vettem.

Amint beszélt, akként cselekedett. Géza szóra nyitotta a száját, ám mielőtt bármit mondott volna, inkább újra becsukta. P. megadta magát a sorsának, berendezkedett a csöndes hallgatásra, felszínes figyelemre; nem érzett magában kedvet, hogy részt vegyen a játékban, ugyanakkor odébbállni sem akart.

– No, mik a hírek? – kérdezte a kövérkés, bávataag tekintetű ifjút Zebulon. Gézát és P.-t nem mutatta be a jövevénynek, ám a fitaleMBER lagymatagon odanyújtotta a kezét, amit P., hangyányit fölemelkedve a székről, íziben megragadott, mielőbb essen túl a kötelezőn. Izzadt, nyirkos tenyere volt az érkezőnek, P. gyorsan és némiképp viszolyogva passzolta tovább Gézának, s a publicista sietősen megszorította.

– Semmi jó – sóhajtott a grafikus pártfogoltja, miközben elhelyezkedett az asztalnál.

– Van új megjelenés? – tudakolta Zebulon.

– Akad. Bár egy novellámat meg azért nem közli az egyik szerkesztő, mert didaktikus. Szerinte. Aminek van értelme, az didaktikus neki – egészen belevörösödött a füle ebbe a néhány mondatba. Zebulon rendelt is neki egy kávét legott, s máris dugta az orra alá a csészét, nehogy túlságosan fölzaklassa magát. Az ifjú valóban lehiggadt a fekete ínycsiklandó párjától – noha az sem zárható ki, hogy már maga a nemeslelkű gesztus lehűtötte a kedélyét; netán egyéb okok miatt nyugodott meg. Talán nem is igazán lényeges, miért.

– Épp egy olyan novellát írok, amely arról szól, hogy az író sok olyan dologgal foglalkozik, ami nem az ő asztala.

– Érdekes – dünnyögte Zebulon.

– Ugye? Az az igazság, hogy a mondanivalómon van a lényeg, nyelvileg még fejlődni kell...

– Mindig fejlődni kell valamiben – bólogatott buzgón a grafikus.

– Egyszerűen fogalmazok. De jól. Csak az a baj, hogy összecsapom az írásaimat. De ahhoz képest még jók is. Viszont az olyan novellát utálom, amelyik agyonig fogalmaz, sok jelzőt meg sa többit használ, de nincs semmi konkrét tanulsága.

P. arra gondolt, bár azt nem tudta, miért jutott eszébe, hogy Krúdy azt írta valahol, hogy „mindig csak azt írad, amit a közönség szeret. Sohase próbálj egyéni, egyedüli lenni, mert pórul jársz, kinevetnek, ujjal mutogatnak rád”. Hogy melyik regényében is olvashatta, arra képtelen volt visszaemlékezni, ráadásul váratlanul rátört a migrén, s ebből rögtön levonta azt az elkésérítő következtetést, miszerint képtelen lesz a tervéhez híven csöndben hallgatni és szemlélődni. Jó előre gyűlölte magát azért, amire készül.

– Én az olyat sokkal jobban utálom, amelyik sulykolja belém a tanulságot – szólt közbe rezignáltan. És itt rögtön abba is kéne hagynom, gondolta. (Tudta, hogy elkésett.) Géza zord pillantást vetett rá.

– A didaktikus, megmondós novelláknak nem sok közük van az irodalomhoz, szerintem – folytatta P. – Azok inkább gyöngébb középiskolás fogalmazványok. Ha csak egy úgynevezett tanulságot akarok közölni, minek írok novellát? Elég, ha elmondom a tanulságot, itt van, tessék, ez a tanulság, örvendjete! Csakhogy az úgynevezett tanulság önmagában semmi, legföljebb közhelyes bölcsködés. A jó novella nem akar tanítani, a művészet nem nevelő célzattal jön létre! Hogy melleleg adott esetben akár tanulni is lehet belőle, az más kérdés.

A fiatalember kikerekedett szemekkel bámulta P.-t. Mindvégig, amíg beszélt. Mintha valami különös, egzotikus, ám határozottan visszataszító állapotot szemlélne.

– A bölcsködést utálja az irodalomban? – kérdezte végül meg-
rökönyödve. – Hát nem nevelő célzat a művészet? Ha ezt József
Attila vagy Hemingway hallaná, vagy Goethe...!

– Egyetértene velem – vonta meg a vállát P. – Egyikük sem volt
didaktikus.

– Ön szerint miért írta Goethe a *Faustot*?

– Csak nem azért, hogy tanítson vele?

– De igen! Nem is a maga örömére! – A fiatalember arcán
megvető kifejezés jelent meg. – Meg akarta mondani eleve az
emberiségnek, és most tömören fogalmazok, hogy az életben mi
a helyes út. Ez mi, ha nem nevelés?

– Ez a legbugyutább irodalomtanárok közhelyes frázisa. Az író
azt akarta mondani, a költő azt gondolta, et cetera. Erre mondta
Arany János, hogy gondolta a fene. Maga szerint Goethe meg-
mondta az emberiségnek, mi a helyes út?

– Szerintem az volt a célja vele, csak hát nem sikerült.

– Goethe kortársainak legalább 80-85%-a olvasni se tudott, ha
hozzájuk akart volna nevelő cézzal szólni, nem írásban teszi,
pláne nem egy olyan komplex műben, mint a *Faust*, nem gon-
dolja?

– Ez igaz.

Nem egészen, gondolta P., mégse fogta be a száját:

– A művészet, így a szépirodalom is, az emberiség pár ezrelé-
két érinti meg, nem többet. Ha nem nézzük hülyének az írókat,
már ennyi elég indok arra, hogy belássuk, soha nem népokta-
tó tankönyveket írnak. Se a múltban, se manapság. A művészet
a szellemi elit terepe. Akkor is így gondolom, ha a szellemi elit
nem egy divatos kifejezés mostanában, sőt, ebben a bűdös nagy
egyenlősdiben már azt állítani is bűn, hogy létezik. Csak ez en-
gem pont hidegen hagy.

– Pedig Dosztojevszkijről is mondják, hogy az emberiség nagy
tanítója. Tankönyv mondja. Akkor Ön szerint nem igaz?

P. érezte, hogy az ifjonc egy pillanatra elbizonytalanodik, egy-
úttal azt is, hogy most már valóban vissza kellene vonulnia, túl
messzire megy, és egyáltalán nem szép, amit művel.

– Fölülkerekedett bennem a gonosz – vallotta be később Gé-zának, a pufók fiatalembernek pedig nekiszegezte a kérdést:

– Hány embert ismer, aki olvasott bármit is Dosztojevskijtől?
– Én olvastam!

– Az egyik cimborám könyvtárban dolgozik, ő mesélte, hogy évente 2-3 kölcsönzője akad, nem több. A diákok a *111 híres re-gényből* olvassák. Még az irodalom szakos egyetemisták nagy része sem forgatja.

– Én ezt értem – nyerte vissza a magabiztosságát a fiatalem-ber. – Sőt, ráadásul csak az írók tudják, hogy ő milyen nagy író volt.

– Akkor hogyan is lehetne az emberiség nagy tanítója?

– Akkor mi a fenének mondják ezt a tankönyvek?

– Jól hangzik, nem? – szúrta közbe Zebulon.

– Nyilván Goethe is, Dosztojevskij is, a többi zseniális író is hatással van az emberiségre – mondta P. békülékenyen. – Azál-tal, hogy hatással vannak a szellemi elitre.

Az ifjú az utolsó korty kávéját is kihörpintette, s miközben a csészét visszahelyezte az alátétre, homlokából kisimított egy kósza hajtincset. A haját félhosszúra hagyta, hogy a homlokába lógjon, és időről időre izgága mozdulattal hátra simíthassa. Ezen kívül a sál, amit hordott, s ami most a tonett szék háttámlájáról csüngött alá, piros volt.

– Sok mindent nem tudunk – szögezte le. – De ha egy író nem tanítja az emberiséget, az olyan, mintha azt mondanám, hogy Goethe egy Lucifer volt. Hogy miért? Mert önző, karrierista, a saját igazságát hirdető nagy valaki... Ráadásul német! Még a fa-sizmushoz is köze van...

Erre P.-nek kerekedett el a szeme.

– Goethének, a humanistának, aki Hitler előtt 150 évvel élt, köze lenne a nácizmushoz?

– Persze, hogy a német kultúrának semmi köze a faszizmushoz! Hiszen ezt mondtam!

– Szarkazmus! – csattant föl Zebulon diadalittasan. – Ez ám a szarkazmus!

Géza újra szóra nyitotta a száját, és újra becsukta anélkül, hogy hangot préselt volna ki magából, aztán fölpattant, s mint akit a szükség szorongat, a mellettük árválkodó fogsárról leemelt kabátját gyűrögetve elviharzott a mellékhelyiségek felé, ám még mielőtt elérte volna a szellemes ábrákkal díszített ajtókat, kipenderült az utcára, és még jobban megszaporoázta a lépteit. Hetekig nem is látták a Kottatartóban. (Fizetni is elfelejtett.)

– Ja, hogy ez szarkazmus lett volna? – hüledezett P. – Hát, végül is, akár... Bár, ha szarkasztikus akar lenni, akkor kivált nagyon körültekintően és pontosan kellene fogalmaznia.

– A nációk csak hivatkoztak Beethovenre, Goethére, csak azért, hogy gazemberkedjenek. Az író feladata mi más hát, ha nem a jobb világ?

– Én azt hiszem, a jobb világ nem az író feladata – ingatta a fejét P. – Amelyik író tevékenyen részt vett jobb világok teremtésében, a legtöbb esetben gazemberré is vált.

Az ifjú egy pillanatra elgondolkozott.

– Így van – bökte ki aztán. – De az, hogy valaki a maga igazát hirdeti, az a keresztény papoknak nem tetszik, mert szerintük Jézus az igazság. Az ő véleményük az, hogy minden ember igazsága csak a maga igazsága. Persze, ez nem jelenti azt, hogy én megmondom a magamét!

P. Zebulonra pillantott. Azt látta, amire számított: a grafikus alig bírja visszatartani az előtörni készülő röhögést.

– Érdekes dolog, hogy tudjuk, hogy az ördög hogy néz ki, de Istent nem – méltózt a fiatalember. – Az ördög patás lény, villával, Isten hogy néz ki? Ez az egész csak mese, hogy jobbá tegyék az embert, jóságossá. Az én aforizmám az, hogy az ember embernek születik, nem jónak. És ez a jó relatív fogalom. Rousseau elveit vallom egy kicsit.

– Rousseau-ét?

– Igen. De miért nem tudjuk, hogy néz ki az Isten? Erre válaszoljon!

Zebulon megbökte P.-t, mintha nógatná, hogy feleljen hát, ne futamodjon meg!

– Jézusnak hányféle ábrázolását látta már? – kérdezte P. – Ezret minimum, nem? Tudja, az a kereszténység lényege, hogy ő a Fiúisten.

– De *csak* Isten?

– Húha! Bajok vannak... – morogta P. maga elé. – Egyébiránt az ördög miért csak egy patás lény, villával? Még úgy százféleképpen ábrázolják. Ahogy az Istent is: kisedeként Mária karjában, a keresztben, öregemberként, ahogy átadja a kőtáblákat Mózesnek és így tovább. Ez mind az Isten. Ahogy az ember elképzeli.

– Bajok vannak? Milyen bajok? És a zsidóság? A rabbik nem hiszik, hogy Jézus Isten fia.

– Hogy jön ez most ide? A zsidók egyébként az emberábrázolást is tiltják, épp azért, mert úgy vélik, az Úr a saját képmására teremtette az embert, ezért amennyiben az embert ábrázoljuk, óhatatlanul visszaadunk valamit az Istenből is.

– Jó, de miért mondja, hogy bajok vannak? Istennel vannak bajok?

P. visszavonhatatlanul túlment minden határon. Megvetette magát ezért. Föl kellene állnia, faképnél hagynia Zebulont meg a csodabogarát, aki egyáltalán nem csodabogár. Ennek ellenére azt mondta:

– Nem. Önnel. Az Ön fogalmaival, műveltségével. Kategorikus kijelentéseket tesz, miközben járatlan a témában. – És baj van velem is, tette hozzá magában, mert a figyelmeztetések ellenére behajtok a zsákutcába.

A fiatalember különös torokhangot adott ki, mielőtt hadarva sorolni kezdte:

– Az egész világirodalmat tudom! Kikérdezhet! Az egész világirodalmat tudom! A vallásban lehet, hogy járatlan vagyok, de abból is faltam a könyveket.

P. széttárta a kezét.

– Nos, én nem tudom az egész világirodalmat. És nem hiszem, hogy lenne ember a Földön, aki tudná....

– Úgy értem, a fontosabbakat! Homérosztól Szolzsenyicinig.

– Hát, előbb is, utóbb is vannak igen fontosak, s a kettő közt sem hiszem, hogy minden lényegeset olvasott volna, mert az

egyszerűen képtelenség. Egyrészt időben, másrészt nyelvi szempontból. Bár jól állunk fordításokkal, messze nincs meg minden magyarul.

– Persze, persze, azt tudom – az ifjú babrálni kezdett a kávécsészéjével.

– Némi szerénység talán nem ártana.

– Engem mindenki annak ismer!

– „Az egész világirodalmat tudom.” Ez egy nagyképű, önelégtelt kijelentés.

– A fontosabbakat!

– Az egész szó mióta jelenti azt a magyar nyelvben, hogy a fontosabbakat?

– Jól van, na, nem fogalmaztam pontosan.

– Hát nem író?

– De most beszélek!

– Ebben igaza van.

P. elhallgatott. Egyre rosszabbul érezte magát. Mi a fenének hívta ide a grafikus az asztalukhoz ezt a szerencsétlent?

– Meg tudtam volna ölni azt a vadbarom Zebulont – mesélte később Gézának.

– Ha hiszi, ha nem, 40 novellám nincs befejezve – jelentette ki a fiatalember. – Remélem, nem tűntem megint nagyképűnek, de tényleg ennyi novellám vár befejezésre. Van köztük olyan is, ami hajléktalanok közt játszódik. Az a bajuk, hogy isznak.

– Mitől ne innának? – vont a föl a szemöldökét Zebulon. – Legalább valami van nekik az életben. És az a pia.

– Végül is... – az ifjú ember újfent eltűnődött.

– Egyesek azt mondják, a szocializmust munkakerülők találták ki. Más meg azt mondja, mint a Majakovszkij-vers: „sok a léhűtő.” Melyik az igaz?

– Egyik se – P. lehunyta a szemét. – Attól, hogy hangzatos és a faék egyszerűségével vetekedő kijelentéseket tesznek egyesek, még nincs igazuk. Ezek a kérdések nem egyszerűek, ha azok volnának, már rég itt lenne a Kánaán.

– Igaz...

Az ifjú az üres csészében körözött a kanállal, mintha lenne mit kevergetnie.

– Most viszont egy olyan novellát írok, amely arról szól, hogy az író sok olyan dologgal foglalkozik, ami nem az ő asztala.

– Említette már.

– Vallási témát akarok írni, és abból még sok mindent nem tudok.

– Hát akkor nézzen utána! – biztatta P.

– Tulajdonképpen nem is én nem tudok, hanem a novellám hőse.

– A novellája hőse?

– Én magam sem tudok, persze, de minden téma személyes, és ezt egy novellában megírom, mert jólesik. Én azért többet tudok, mint a hőszám. Ennyi. Egyszerűen írom meg a novellát, hogy egy gyengébb lap elfogadja. A hőszámnek nem kell annyira széles teológiai műveltséggel bírnia.

– Akkor miért baj, ha nem tud erről sokat akár maga, akár a hőse?

– A történetben megírom, hogy a hős nem tud sokat erről, mégis foglalkozik vele. Nem érti? Saját igazsággal egészíti ki, meg okoskodik. A hős. Mit nem ért? Azt mondják majd neki, hogy foglalkozzon inkább a szépirodalommal.

– Már értem. Remek lesz.

Pár másodpercig hallgattak. Ha a kávézó zajai nem hallatszóttak volna, talán sosem szólal meg egyikük sem, talán szégyellték volna megtörni a fenséges némaságot. Sajnos azonban a Kottatartót elkerülte a csönd.

– Az írásaimon meglátszik, hogy a régiek nyoma, olvasottsága van rajtuk – bökte ki a fiatalember.

– Arra gondol, hogy a régi irodalmi hagyomány, a régi nagyok hatása?

– Arra, hogy őket olvasom, kortársat összehasonlíthatatlanul kevesebbet, de egyébként úgy is fogalmazhatunk, ahogy maga, igen... Ők a példaképeim, hiába vagyok nagyon messze tőlük. Pedig egy folyóirat épp azzal utasított vissza egyszer, azzal a szöveggel, hogy már nem a huszadik század elején vagyunk!

P. hallgatott, Zebulon vigyorgott. Galádul. Akár egy ördög. (Aki nem patás, szarva sincs, és nem tart villát a kezében.)

– Önök szerint Goethe vagy Dosztojevszkij a nagyobb író?

– Nem tudjuk.

– Mert én magam sem tudom, hogy melyik a nagyobb. De éppen azért jó a kérdésem.

– Nem, a kérdése nem jó – sóhajtott P. – Még a kérdése sem jó, az a helyzet. Legszívesebben azt mondanám, maga egy idegesítő alak, egy agyalágyult, de mégsem mondom, mert ebben a lehetetlen helyzetben én is az vagyok...

– Agyalágyult, mi? Hát, maga lehet, hogy az, tényleg. Honnan értené, amit én beszélek? Honnan értene meg egy művészt? Én az vagyok. Író és költő. Mert nemcsak prózát írok, hanem verseket is. Azok is jók, nyertem velük díjat. Meg a novelláimmal is. Díjas vagyok, tudja?

– Nem, nem tudtam – ismerte be P.

– Az igazi művésznek vagy írónak az apja is álmodozó, verseket író ember, mint amilyen én vagyok, mint amilyen az én apám volt. Tudja? Innen ered egyáltalán a tehetség. Fogadni mernék, hogy a maga apja nem olyan...

– Nem, az én apám nem olyan – vallotta be P.

– Na látja!

– Nem iszunk még egy kávét? – nyájaskodott Zebulon.

P. a fejét rázva föltápáskodott.

– Én inkább megyek, urak, dolgom van.

– Dolga – szisszent föl a fiatalember. – Képzelem...

P. kezét nyújtott, az ifjú megrázta. A tenyere még mindig nedves volt az izzadságtól, P. hányingert érzett, a nadrágjába dörögölte a kezét, aztán intett a grafikusnak. Halálosan kimerültnek érezte magát. A pulthoz botorkált, kérte a számlát. Közben azt tervezgette, miként fogja benyújtani a magáét Zebulonnak. Bár nyilvánvaló volt, hogy végül nem tesz majd semmit. Én vagyok a hülye, mit szépítgessen, gondolta.

Milyen igazad van, gondolta Géza, amikor később megbeszéltek a történeteket, és mennyire nincs igazad mégsem. Kicsit később nőkről kezdtek beszélni. Még a nap is kisütött menten.

14. fejezet

Északi éjszakák (1993–94)

Az anyja telefonon értesítette P.-t, hogy újra férjhez ment. Ezúttal megtalálta az igazit, egy korosodó kanadai férfiú személyében, akit egy napon nem lehet említeni P. apjával, azzal a disznóval. A repülőtérről telefonált, mint mondta, nem tudta másképpen megoldani, de biztosította P.-t, hogy a lakását ráíratja majd a tengerentúlról, ne aggódjon, lesz hol laknia. P. tudomásul vette, hogy immár fizikailag sem lesz anyja, ettől azonban nem esett kétségbe, hiszen alapjában véve sosem voltak igazán szülei. Az apja egészen kis korában elhagyta őket, az anyja a legszükségesebbnél többet soha nem törődött vele. A család P. számára semmi kézzelfoghatót nem jelentett a lakáson kívül, amelyben lakott. Apja második házasságából akkoriban született egy húga, amikor P. érettségizett, s azon kívül, hogy Kincsőnek hívják, egyelőre semmit sem tudott róla. Később újabb féltestvérei jöttek a világra, akikkel szinte soha nem találkozott, s ha mégis, ellen-szenvesnek találta őket (ez alól, mint utóbb kiderül, Kincső lesz az egyetlen kivétel).

Akire talán kicsit mégis úgy gondolt, mint valódi családtagra, az Borika volt, anyja nővére. Ő Svédországban élt. Mielőtt disszidált volna, sokszor elvitte magával P.-t csavarogni, fagyit vett neki, fölutazott vele a fővárosi állatkertbe, otthon strandra mentek, csónakázni a folyóra, barangolni a múzeumban, mozi-ba, néha még színházba is. Amikor P. felső tagozatos lett, Borika és a férje elmenekültek az országból, jöllehet senki nem üldöz-te őket, és a Kádár-rendszer puha diktatúrája sem erkölcsi, sem fizikai értelemben nem zavarta egyiküket sem. Annál inkább bántotta mindkettőjüket, hogy évekig kell várni egy autóra, a ruházati áruházak kínálata szürke, a nyaralási lehetőségek meg erősen korlátozottak. Borika férje mérnök volt, könnyen talált magának állást Skandináviában. Először Dániában, majd Norvégiában éltek két-két esztendő, végül Észak-Svédországban, azaz Norrlandban, Umeåban telepedtek le. Véglegesen.

1993 nyarán Borika és a férje hívták magukhoz P.-t, szerették volna, ha minimum egy-két évet eltölt Svédországban. Azt sem bánták volna, ha ott ragad náluk. Szereztek neki állást az egyik helyi hotelben, hogy megtanuljon valamelyest svédül, gyakorolja az angolt, és keressen egy kis pénzt. Úgy vélték, örömet okoz majd nekik a jelenlétével, fiatalságával. P. igent mondott, azzal a feltétellel, hogy legfölbjebb háromnegyed évig marad, és Mandolát is magával viheti. A nagynénje örömmel fogadta el a kérését, úgy vélte, két „gyerek” jobb, mint egy, s bár Mandola szüleivel a fiataloknak komoly csatákat kellett vívniuk, 1993 augusztusában repülőre szálltak.

Stockholmban várta őket Borika és Józsi. Öt napot a svéd fővárosban töltöttek, megnézték a királyi palotát Drottningholmban, a Városházát, a Gamla stant, azaz az Óvárost, Riddarholmen szigetét, a Skansent, amely a világ összes skanzenének névadója, a Skogskyrkogården-temetőt és számos egyéb nevezetességet. A hatodik napon nekivágtak a közel 650 kilométeres, bő hat és fél órás útnak Umeåig. Borika és Józsi rendkívül kedvesek voltak, szinte a tenyerükön hordozták őket.

– Nekünk nem lehetett gyerekünk – vallotta be egy este a szállodai erkélyen Borika P.-nek.

P. és Mandola 1993. augusztus végétől 1994 májusáig éltek Umeåban. Az északi város hajdan a lappokkal (vagy ahogyan arrafelé nevezték őket: számikkal) folytatott kereskedelem egyik központja volt, a XX. század végére azonban már multikulturális nagyvárossá vált több mint százezer lakóval és három évtizedes múltra visszatekintő egyetemmel. A településen a svédek, a lappok és a finnek mellett kelet-európai bevándorlók, bosnyákok, irániak és még több tucat nemzetiség élt. Egy nyárutót, egy kemény, az otthon megszokott napsütés nélküli, szűrt, homályos fényhártyával bevont, hideg telet és egy szépséges tavaszt töltött el Mandola és P. Norrlandban. Borikáéknál laktak a tetőtérben, egy hotelben dolgoztak a várost kettészelő folyó, az Umeälven partján. Szinte idilli időszak volt. Sokat beszélgettek, a hideg ellenére is sokat sétáltak, hosszú-hosszú percekig álltak a befagyott folyó partján, és csókolóztak. P. később szinte semmi konkrétu-

mot nem tudott földézni abból a kilenc hónapból, csak azt a kellemes, ringató, otthonosságra emlékeztető érzést, amit – közel háromezer kilométerre az otthonuktól – Mandola mellett érzett.

– Meséltem már a házunkról? – kérdezte Józsi az egyik este. Borika még nem ért haza a munkahelyéről (az egyik egyetemi laboratóriumban dolgozott asszisztensként).

– Sokat – nevetett P. és Mandola.

– Azt is, hogy milyen régi?

– Gondolom, van vagy százéves.

– Négyszáz! – vágta rá diadalmasan Józsi. – Azon kevés épületek közé tartozik, amelyek túléltek a tűzvészt. 1888. június 20-án a települést szinte teljes egészében elpusztította egy tűz. Az újjáépítéskor az umeáiak rengeteg nyírfát ültettek, hogy a jövőbeli tüzek terjedését megakadályozzák, ezért nevezzük máig a nyírfák városának. Mondom, a mi házunk egyike azon épületeknek, amelyek a tűzvész előtt épültek. Sokkal előtte. Állítólag egy rablóé volt. Hajdani tulajdonosa a kereskedőket sarcolta, akik a számikkal kalmárkodtak. Akkoriban ez a környék még jóval a városon kívül feküdt. Amikor öt éve megvettük, föltúrtam az egészet. De nem találtam semmit. Aztán a fölüjítások, átépítések során mégis előkerült néhány érdekes, régi tárgy. Ezüstből. Szerintem a rablóé lehetett mind, de egy részük biztosan.

– És mi történt velük? – kérdezte izgatottan Mandola.

– Bevittük az egyetemre, a történeti tanszékre. Ott megköszönték. Fogalmam sincs, mi történt azután. Valahányszor arra járok, folyton meg akarom kérdezni, aztán mindig elmarad. Híradás nem született róluk, az bizonyos.

– Lehet, hogy mégsem a rabló tárgyai voltak – vélte P.

– Szerintem a nagy része annak, amire rábukkantunk, csakis az ő tulajdona lehetett! – jelentette ki ellentmondást nem tűrve Józsi. Gyakorlottan, rutinszerűen ejtette ki a mondatot. Biztosan nem először életében. – Ragaszkodom ehhez a magyarázathoz.

– Igen, azt hiszem, én is ragaszkodnék – bólogatott Mandola.

Ekkor érkezett haza Borika, Józsi föltápáskodott, kiment, hogy beparkoljon a felesége autójával a garázsba, mint minden este.

– Csak nem a rablóról mesélt, aki a házunkat építtette? – érdeklődött Borika.

– De, róla.

– Akkor szokott ilyen arckifejezést ölteni. Csodálom, hogy csak most hozakodott elő ezzel. Meggyőződése, hogy korszakos jelentőségű kincseket adtunk le az egyetemnek, csak azok fölfuvalkodottságukban nem foglalkoznak vele. Hetente egyszer-kétszer el is megy, hogy utánaérdeklődjön, aztán dolgavégezetlenül jön haza, mert fél a csalódástól. Mindenben olyan határozott és tevékeny ember, ebben viszont pipogya és gyámoltalan. Valamiért fontos neki, hogy ennek a háznak nagy múltja legyen.

P. sejtette, hogy miért lehet ez fontos a nénikéje férje számára. Végére is elveszítette a saját múltját. Már-már kimondta, amit gondol, végül inkább nem bonyolódott bele a kényes kérdésbe.

– Ideális pár – jegyezte meg azon az estén P.

– Borika és Józsi? – kérdezte Mandola.

– Persze.

– Ma már talán azok – cirógatta meg P. fejét Mandola. – Régebben viszont Józsi is megérte a pénzét, ahogyan a nagynéné fogalmazott.

– Nem értem, mire gondolsz.

– Dehogynem érted, csak te sem szeretsz szembenézni a tényekkel, ahogy Józsi a rabló-história kapcsán.

– Úgy érted, megcsalta?

– Rendszeresen.

– És ezt honnan tudod? – nyögte P.

– Szombat este mesélte a nagynéné, vacsorakészítés közben – Mandola gyöngéden simogatta P. hátát. – Amíg ti a meccset néztétek.

– De jó barátnők lettetek – morogta P.

– Aminek te örülsz, gondolom.

Nem, P. nem örült ennek sem, az információnak sem.

– És megbocsátott neki? – kérdezte.

– Nem. Azt nem is lehet. Csak egy idő után már nincs jelentősége. Legalábbis így fogalmazott.

P. fölült, kibújt a takaró alól, fölállt, az ablakhoz lépett. Oda-kinn a furcsa északi éjszaka terpeszkedett. Éjszakább volt bármelyik hazai éjszakánál, s mégsem érezte félelmetesnek.

– Van, ami jelentőségét veszíti idővel – hallotta Mandola lágy hangját a háta mögül.

– Tudom – suttogta P. És pontosan az volt a legrosszabb, hogy valóban tudta. Elég volt az anyjára vagy az apjára gondolni, hogy megértse. Vagy bármi másra az addigi életéből. Minden, amihez valaha köze volt, előbb-utóbb elveszítette a jelentőségét. Eszébe jutott, hogy hatodik osztályos korukban Endrével és egy másik barátjukkal elhatározták, elmennek Ausztráliába. Úgy tervezték, elkötnek egy autót, azzal átszöknek Jugoszláviába, lejutnak az Adriához, ott egy hajót szereznek, s keresztülvitorláznak a fél világon, egészen Sidney-ig. Egy nyáreleji péntek délután kellett volna találkozniuk a régi híd lábánál. Csak P. jelent meg. Utána hetekig haragudott a társaira. Később inkább a lekötelezettjüknek érezte magát, amiért megóvták egy megalázó hülyeségtől. S bár gyerekkorának nagy részében egyfolytában Ausztráliáról fantáziált, amikor Norrlandban állt az ablakban, és bámulta a különös, északi éjszakát, keserű szájjal állapította meg magában, hogy már esztendőök óta alig-alig jut eszébe az a mesésnek képzelt kontinens.

– Talán egyszer majd... – kezdett bele Mandola egy mondatba, ám nem fejezte be. P. hálás volt ezért.

Talán soha nem érezték magukat olyan közel egymáshoz és az éghez, mint akkor.

15. fejezet

Házasság, törés (2017)

P. kiemelt egy újabb cidert a kanapé mellett álló dobozból, kinyitotta, hosszút kortyolt belőle. Bámulta tovább a konyhából beszivárgó, sejtelmes fényben az ismeretlen testet. Vagy a nyitott hűtőajtó a fény forrása, gondolta magában újra, vagy egy

foszforeszkáló szárnyú angyal, aki az ebédlőasztalon kuporog. Utóbbi a valószínűbb, tette még hozzá, talán félhangosan, talán csak magában. Az ölében mozdulatlanul hevert az idegen nő feje. Meglehet, elnyomta az álom, s már nem szenved olyan nagyon, bizakodott P. A homálylásban is tisztán kivette a ráncokat az arcán. Olyan mélyek, hogy akár növényeket lehetne ültetni beléjük. Ismét hozzáért az őszes, átizzadt hajhoz. A tőle telhető legnagyobb gyengédséggel.

– Köszönöm, hogy itt lehetek – szólalt meg a nő rekedt, fáradt hangon.

P. megállapította magában, hogy mégsem alszik. Nem szólt, csak egy újabb hosszú korttyal kiürítette az üveget.

– És hogy meghallgattál – folytatta az ismeretlen az ölében. Különös, kifacsart pózban feküdt, a lába lelógott a szőnyegre, a fenéke teljes terjedelmével a kanapéhoz tapadt, csípőben azonban szinte derékszögben tört meg a teste, a törzse a pamlagon hevert, a feje P. combján nyugodott.

A Bandita jónevű kávézónak számított mindig is, korábban délután négy órakor a legritkább esetben sem fordult elő benne részeg. Kivált nem nő. P. erre figyelt föl. Erre az anomáliára. Az őszes, jól öltözött asszony bizonytalan mozdulataira, ahogy egyik ír kávé a másik után emelte az ajkaihoz. Aztán a kásás motyogásra. Végül a mély barázdákra az arcán. A nyolcadik ír kávé után lépett oda hozzá, és invitálta sétálni. A nő válasza sem méltatta, elindult kifelé. A közeli ligetben letelepedett egy padra, újra motyogni kezdett. P. melléje ereszkedett.

– Egyszer nem fogtam csak a kezét, egyetlen egyszer – ezt az egy mondatot vette ki a mormogásából, semmi egyebet.

Amikor az asszony szemei fönnakadtak, P. hazacipelte, a lakásába, a kanapéjára, az ölébe. Az asszony magassarkú cipőjéről a híg sár szabályos, tojás alakú foltta gyülemlett a nappalija szőnyegén. P. úgy gondolta, ez a nő minden bizonnyal elveszítette a gyermekét, aki hosszas, sokáig hiábavalónak tűnő próbálkozás után fogant meg. Mindig gondosan, kéz a kézben keltek át az úton, ám most az egyszer valamiért külön-külön vágtak neki, ta-

lán figyelmetlenség vagy nézeteltérés miatt. Nem is kellett több, valami bedrogozott hülyegyerek rögvest el is csapta szerencsétlent. Ha nem így történt, hát egy anyuka gázolta el, aki a maga porontyával volt elfoglalva éppen, igazgatta rajta a kabátot a gyerekülésben, ezért nem figyelt, vagy az elgurult cumit kereste a pedálok alatt. Netán egy szerelmes férfi ütötte el a nyomorult lurkót, mert ahelyett, hogy az utat figyelte volna, arról képzelgett, miként hull majd le a ruha az imádott nőről aznap délután, a szerelmi légyotton, amire igyekezett. Bár az sem kizárt, hogy nem gyermeket, hanem szülőt veszített el a barázdált arcú asszony, az apját, az anyját, idős, rossz szemű embert, akire figyelnie kellett volna, de a legrosszabbkor kalandoztak el a gondolatai, s az öreg egy teherautó vagy a helyi járatos busz, netán a villamos alá sétált. Esetleg sérült unokaöcs vagy testvér lehetett az áldozat, morfondírozott P., miközben egyenletesen simogatta az asszony tarkóját, Down-kóros, autista, retardált. Borotvaélen táncolunk, s nem elég, hogy feszt véres a talpunk, bármelyik pillanatban lecsúszhatunk a semmibe.

Amikor az asszony fölébredt, ismét köszönetet mondott, miközben fölemelte a fejét, fölült, megigazította csatakos haját.

– Bocsánat – szabadkozott a sárfoltra meredve.

– Nem történt semmi – csúszott ki P. száján, holott nagyon is nyilvánvaló, hogy történt. Vélhetően valami jóvátehetetlen. – Nem gond a sár – igazította ki saját magát. – Én is mindig behordom.

– Én soha ezelőtt – suttogta az asszony. – Csak úgy összetörtem...

Olyan mélyet sóhajtott, akár egy tömegsír.

– Most el is megyek.

P. nem tartóztatta, nem tehetett érte semmit. Szerette volna tudni, mi történt, de nem akart faggatózni. Legfeljebb majd az újságokból, hírportálokból rekonstruálja az eseményeket, gondolta.

– Köszönöm, hogy segített, és hogy itt lehettem – a nő fölállt, a kabátját fölemelte a kanapé végéből. – Megyek.

- Jobban érzi már magát egy kicsit?
- Nem, azt nem mondanám.

Elindult az előszoba felé.

- Talán egy kicsikét, talán.
- Nem lesz baj?
- Nem, rendben leszek.

Az előszobában álltak, a nyitott bejárati ajtóban. A lépcsőházból rideg neonfény áradt a szemükbe. Hunyorogtak.

– Maga rendes ember – próbált P.-re mosolyogni a nő, ám mindössze egy ijesztő vicsorra futotta. – Magának biztosan nem kell fogni a kezét állandóan... mint másnak... másoknak... mert amint elengedi az ember, máris újabb kezek után kapkodnak...

– Hogyan? Miért? Miről van szó? – P. az asszony tekintetét kereste, az azonban csak lefelé nézett, a cipője orrát vizslatta, mint a szegyenkezők és a megalázottak.

– Mindegy, maga rendes ember... Isten áldja!

Az asszony, némiképpen bizonytalan léptekkel, távozott. P. becsukta mögötte a bejárati ajtót. Kisvártatva ugyanúgy tett a konyhában a hűtőszekrény ajtajával. A sejtelmes világosság mégsem szűnt meg, az árnyalata sem változott. Odakinn hajnalodott, az ablakon beszűrődött a pirkadat. P. alaposan körbenézett a lakásában. Foszforeszkáló szárnyakat sehol nem látott. Csak néhány ezüstös pókhálót a sarkokban.